

правопорушників, а також просвітницькою діяльністю у цій сфері.

Отже, медіація призначена для того, щоб допомогти правосуддю, і містить всі можливості процесуального та матеріального характеру. Безперечно, медіація – сучасний правовий засіб вирішення соціального конфлікту. Усвідомивши, що закон не потрібен для медіації, саме прийняття спеціального закону може стати тим необхідним поштовхом для її популяризації.

Застосування медіації можливе у багатьох випадках, і це важливо для розуміння необхідності законодавчого урегулювання такої діяльності. Найбільш ефективним, і треба з цим погодитися, можливе застосування медіації у суперечках, конфліктах, що передбачають відшкодування матеріальних та моральної шкоди постраждалим. Медіація – ефективний засіб для вирішення цивільних, господарських спорів щодо виконання зобов'язань, штрафів.

Ухвалення закону про медіацію, звісно, позитивно вплине на розвиток медіаційного інституту України.

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про медіацію» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/GI02276A?an=25>.

2. Про деякі аспекти медіації у цивільних та комерційних справах. Directive 2008/52/EC. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95.

3. Про медіацію : проєкт Закону від 19 травня 2020 року № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

4. Шеремет А. Законодавче регулювання медіації в Україні: аналіз проєкту Закону України «Про медіацію». URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/11/9.pdf>.

Вікторія СЕНЬКО

викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ У ВИПАДКАХ ДОМАГАННЯ ДИТИНИ ДЛЯ СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ

Захист прав та законних інтересів дітей, у тому числі від сексуальної експлуатації та сексуальних зловживань, є одним із центральних напрямів державної політики будь-якої держави. За ступенем поширеності та масштабів суспільної небезпеки злочини, пов'язані з сексуальною експлуатацією та сексуальними зловживаннями щодо дітей, можна поставити в один ряд із найсерйознішими загрозами безпеці не лише окремих країн, а й усієї світової спільноти. Підвищена суспільна небезпека цієї групи діянь у тому, що їх вчинення згубно впливає на моральний, психічний і психологічний розвиток дитини.

Домагання до дитини для сексуальних цілей – кримінальне правопорушення, про нульову толерантність до якого завжди говорить українська влада. Однак саме розслідування таких справ можна провести так, що замість здобуття справедливості воно перетвориться на тортури для дитини та всієї родини.

Медіація – це позасудовий спосіб врегулювання спору (розроблений у 1960-ті та 1970-ті роки в США) між сторонами за участю третьої неупередженої, незацікавленої у цьому конфлікті особи – медіатора. Найчастіше люди хочуть знайти спільне вирішення проблеми, але не можуть зробити це самостійно. У таких випадках застосування медіації є найбільш ефективним способом.

Медіатор не є арбітром, представником будь-якої сторони спору або посередником між сторонами, не має права ухвалювати рішення щодо суперечки. Він лише сприяє врегулюванню спору, допомагає сторонам спору в ході дискусії виявити їх справжні інтереси та потреби, знайти рішення, що задовольняє всіх учасників конфлікту. У цьому полягає основне завдання медіатора.

У вирішенні цього питання медіації може належати визначальна роль. Ця процедура має такі позитивні сторони: конфіденційність, добровільний характер вступу до процесу врегулювання; однакове ставлення та неупередженість медіатора,

рівноправність сторін, а також висновок медіативної угоди, що має обов'язковий характер виконання. Частина причин виникнення домагання до дитини може бути виявлена медіатором на початковому етапі роботи, оскільки медіатор стосовно учасників процесу має у своєму розпорядженні достатні навички для оперативного аналізу отриманої інформації. Але теза про те, що про факти домагання дитини для сексуальних цілей необхідно негайно повідомляти правоохоронним органам, суперечить одному з основоположних принципів медіації – конфіденційності. Він гарантує кожній зі сторін, що погодилися на такий спосіб вирішення конфлікту, що все сказане залишиться таємницею.

Грунтовне вивчення доктринальних положень не допомогло сформувати єдину правильну модель поведінки медіатора. Науковці наводять безліч аргументів на користь як дотримання принципу конфіденційності, так і негайного повідомлення правоохоронців про факт домагання над дитиною для сексуальних цілей.

Нещодавно було ухвалено Закон України «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020 р., в якому це питання ніяк не вирішено. В ч. 2 ст. 6 є лише згадка про можливість розкриття медіатором отриманої конфіденційної інформації іншій стороні конфлікту, лише за згодою сторони, яка надала таку інформацію. Отож можна засвідчити, що новий та передовий закон «Про медіацію», як його анонсують нардепи, не дає відповіді на досліджуване питання [1].

У Державному стандарті соціальної послуги посередництва (медіації), який на сьогодні є істотним нормативно-правовим актом у сфері медіації, визначив: соціальна послуга в частині проведення медіації не застосовується між потерпілим та особою, яка вчинила правопорушення або злочин, у випадках насильства в сім'ї, торгівлі людьми, жорстокого поводження з дітьми. Таким чином, народні депутати пропонують «соломонове рішення» для вирішення проблеми [2].

Що робити в такій ситуації і як повідомлення правоохоронним органам про факт насильства співвідноситься з принципом конфіденційності? Відповідь на це нелегке запитання спробуємо знайти в нормативних актах інших держав та міжнародних організацій.

У п. 30 рекомендації № R(99) Комітету міністрів Ради Європи державам-членам, які зацікавлені в організації медіації в кримінальних справах, зазначено, що, попри на узгоджений принцип конфіденційності, інформація про можливу небезпеку злочинів, про яку може стати відомо під час зустрічі, передається відповідним зацікавленим особам чи органам [3].

Зокрема, законодавець Молдови у ч. 5 ст. 6 закону «Про медіацію» визначив, що медіатор не зобов'язаний дотримуватися конфіденційності інформації, що стала йому відома, якщо її викриття спрямоване на захист вищих інтересів дитини або на попередження та/або запобігання злочину. Також він має сповістити про цю інформацію компетентним органам. Тобто охорона інтересів та прав дитини вважається вищою цінністю.

Подібної позиції дотримуються й законодавчі органи Європейського Союзу – Європейський парламент та Рада ЄС. Вона знайшла втілення в ст. 7 директиви №2008/52/ЄС про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах. Документ визначає, що принцип конфіденційності медіації не є абсолютним у випадках, коли це потрібно для громадського порядку, передусім для забезпечення захисту першочергових інтересів дітей, або для попередження будь-якому посягання на фізичну чи психологічну безпеку людини [4].

Наведені правові позиції дають право підтвердити, що концепт конфіденційності медіації не є абсолютним. У цьому разі медіатор має право сповістити про факт домагання над дитиною, який став йому відомий під час процедури.

Проте, за результатами дослідження, це питання потрібно вирішити на законодавчому рівні. Тому що, на думку більшості спеціалістів, медіація між сторонами, які в ролі нападника і жертви насильства, практично неефективна. Саме тому необхідно розробити модель поведінки медіатора, яка максимально сприяла б захисту прав та інтересів дитини, що стала жертвою сексуального насильства.

1. Про медіацію : проєкт Закону України від 19.05.2020 р. № 3504. Дата оновлення: 16.11.2021. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

2. Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16>.

3. Рекомендація NR (99) Комітету міністрів Ради Європи державам – членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828.

4. Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95.

Світлана СЕРГЄЄВА
Віце-президент
Української Академії Медіації,
національний експерт Проєкту
Європейського Союзу «Pravo-Justice»

ІНФОРМАЦІЙНО-ОЦІНОЧНІ ЗУСТРІЧІ З МЕДІАТОРОМ: В ЯКИХ КАТЕГОРІЯХ СПОРІВ ДОЦІЛЬНО ЗАПРОВАДИТИ ЇХ ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ?

1. Командою експертів Проєкту ЄС «Pravo-Justice» було здійснено дослідження щодо застосування медіації у цивільних та господарських спорах. Актуальність цього дослідження зумовлена прийняттям Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України № 231/2021. Як один з напрямів та заходів поліпшення доступу до правосуддя Стратегія закріпила встановлення для окремих, визначених законом категорій справ обов'язкового досудового порядку врегулювання спорів з використанням медіації та інших практик.

Багато держав йдуть шляхом закріплення певної обов'язковості щодо отримання сторонами спору інформації про медіацію, тобто запроваджують обов'язкові зустрічі з питань медіації, які передують судовому розгляду.

Європейська комісія ефективності правосуддя (надалі-СЕРЕЈ) у 2019 р. в Європейському довіднику із законодавства про медіацію (European Handbook for Mediation Lawmaking) виділила два підходи до питання ініціації медіації: вона може бути розпочата як добровільно (та мати форму: або медіаційного застереження, або ініціювання однією або обома сторонами, або рекомендації посадової особи), так і шляхом обов'язкового направлення на спробу медіації [1, с. 19–22].

Обов'язкова перша зустріч з медіатором не є порушенням фундаментального принципу медіації – добровільності. Обов'язковим є лише перший контакт з медіатором під час якого відбувається обмін інформацією, при цьому у сторін зберігається право відмовитися від участі в медіації.

В Україні на цей час є тільки добровільна форма ініціації медіації.

2. Як один з наступних кроків після ухвалення в Україні закону про медіацію рекомендовано запровадження *обов'язкових інформаційно-оціночних зустрічей з медіатором по окремих категоріях спорів* (далі – ІОЗМ) як обов'язковий стимулюючий захід щодо отримання інформації про медіацію.

Конституція України у ст. 124 допускає можливість запровадження обов'язкового досудового порядку врегулювання спору у випадках, визначених законом.

Під час ІОЗМ сторони спору отримують повну інформацію про процедуру та має відбуватися оцінка спору на медіабельність (допустимість/доцільність проведення медіації).

Вимога відвідати ІОЗМ не є порушенням принципу ефективного судового захисту (ст. 6 та ст. 13 Європейської конвенції з прав людини) за умови дотримання критеріїв, наведених у рішеннях Court of Justice of European Union (C-317/08 to C-320/08 Alassini and Others and the judgement of 14 June 2017 in case C-75/16 Menini and Rampanelli v. Banco Popolare Società Cooperativa) [1, с. 56].

Проведення ІОЗМ, як передумови початку процедури медіації, на практиці є поширеним в Україні. Питання полягає саме у наданні обов'язковості таким зустрічам по певних категоріях спорів, як передумови звернення до суду з відповідним позовом.

Запровадження ІОЗМ має відбуватися поступово та збалансовано. На даному етапі важливо визначити категорії цивільних та господарських спорів, у яких запровадження обов'язкових ІОЗМ є найбільш доцільним.